

ОСОБЛИВОСТІ ПОЕТИКИ МАЛОЇ ПРОЗИ ЄВГЕНА ГУЦАЛА

Тетяна Бінковська

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Валерій Башманівський

кандидат філологічних наук, доцент
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Творчість Євгена Гуцала залишається цікавою для дослідників і в сучасному літературному просторі. Майстер слова залишив важливий слід в історії української літератури. Особливою компонентою творчих уподобань автора є мала проза. Адже саме мала проза дарує можливість авторам експериментувати, створювати нові образні системи, творити щось нове і незвичайне. Євген Гуцало був важливим представником малого епосу. Його творчість залишила значний слід у літературі. Письменник захоплюючись ідеями модернізму, прагнув творити свій особливий та унікальний художній світ, наповнений глибокими національними традиціями.

Особливості творчої манери Євгена Гуцала досліджували науковці, серед яких О. Бульбачинська, В. Дончик, М. Жулинський, Н. Навроцька, Н. Науменко, Н. Полохова, Л. Тарнашинська та інші.

Розглядаючи питання поетики творчої манери письменника, вважаємо за доцільне звернути увагу на деякі теоретичні поняття, оскільки це дозволяє створити чіткий методологічний фундамент для аналізу творчості Євгена Гуцала. «Термін проза (лат. *prosa*, від *prosa oratio* - пряма, така, що вільно розвивається й рухається, мова) - мовлення не організоване ритмічно, не вритмоване; літературний твір або сукупність творів, написаних невіршованою мовою» [4, с. 561]. За своєю організацією проза не має принципових відмінностей від повсякденного побутового мовлення. «В прозових жанрах є своя складна і внутрішньо закономірна структура, яка принципово відрізняється від віршового ритму і при цьому усе ж виводить прозу за межі буденної, вимагаючи від автора не меншої напруги і майстерності, ніж вірш» [4, с. 562]. Відповідно, термін «мала проза» вказує на жанр літературного твору, який характеризується невеликим обсягом та концентрацією на одній або кількох ключових темах. Він може бути використаний для опису оповідань Євгена Гуцала.

Термін «...поетика (грец. *poietike* - майстерність творення)- термін літературознавства, який постійно зазнавав внутрішньої змістової переакцентації у зв'язку із еволюцією художньої літератури» [4, с. 542]. Цей термін вказує на систему літературних прийомів, структур та стилістичних особливостей, які характеризують творчість письменника. Аналіз поетики творчості Євгена Гуцала розкриває основні аспекти його стилю та методів. «Часто поняття поетики використовується для обслуговування певних локальних потреб розкриття жанру (роман у віршах, притча та інші), цілісної системи творчих засобів письменника, стильових тенденцій або літературних напрямів, зокрема історичних закономірностей їхнього розвитку» [3, с. 342]. Жанрові особливості вказують на характерні риси та структуру оповідань і розповідей прозаїка. Це включає в себе визначення жанрів, які він використовує, та їх вплив на структуру творів.

Мала проза Євгена Гуцала стала новим явищем української літератури другої

половини двадцятого століття. Під його пером загальні, неподільні та окремі елементи були зібрані у систему з новим типом літературного мислення. У своїх творах Євген Гуцало прагне правди та істини у розумінні вітчизняної історії. Використовуючи фольклор та різні образно-сміслові засоби, він описує українську душу, яка незважаючи на непросту історію, зберегла свою гідність, доброту і прагне кращої долі у майбутньому. Автор заявив про себе в літературі як талановитий майстер короткої прози, прозаїк з оригінальним творчим мисленням, своєрідною лірико-психологічною стилістичною манерою, власною ідейно-філософською концепцією та засобами її реалізації у художньому тексті. Творчість Євгена Гуцала відзначається вираженням антимонументалізму. Автор намагається створювати неординарні характери та глибоко досліджувати внутрішній світ героїв, подаючи його як окремий мікрокосмос.

Тематика малої прози Євгена Гуцала, так само як і вся його творчість, обумовлена особистим світосприйняттям автора. У творчій манері Євгена Гуцала можна знайти численні оповідання, повісті, що досліджують важливі морально-етичні питання. Уподобання письменника відзначаються глибоким відображенням душі людей, відкриттям нових аспектів їхнього духовного та емоційного життя. Його твори були відзначені щирістю, переконливістю та глибиною почуттів

Оповідання митця репрезентують картину сучасного українського села, де мешкають реальні люди в атмосфері повсякчасного прояву суперечливих душевних якостей, бо мрією письменника було «... написати українську душу, український характер – та ще ж українською мовою, яка відповідала б і цій душі і цьому характеру» [5, с. 6].

Вагомою компонентою у текстах письменника виступає своєрідний музичний елемент, репрезентований пісенними настроями, що контрастують із примітивністю та банальністю, виражаючи настроєвий та емоційний стан. Для створення свого художнього світу, письменник використовував елементи українського фольклору та міфології. Детально описував природу, використовуючи її як символічний елемент та живописний фон для своїх оповідань. Письменник наголошує на «... двоєдиній сутності людини й природи» [2, с. 31] як законі гармонії Всесвіту. Уважно вивчав, через призму своїх героїв, питання української духовності, історії та культури. Важливим аспектом творення художнього світу в малій прозі Євгена Гуцала, виступає взаємодія персонажів між собою. Письменнику вдалося створити складні міжособистісні стосунки, що активно впливали на розвиток сюжету та характерів. У його текстах часто поєднуються реалізм з магічними елементами, створюючи особливий світ, де надприродні реалії переплітаються з реальністю.

У творах малої прози Євген Гуцало концентрує увагу на конкретних подіях, епізодах та образах, створюючи короткі, але виразні оповіді. Малі прозові твори письменника відзначаються своєю мініатюрністю та лаконічністю. Автор вміє передати глибокі думки та почуття в кількох стислих рядках, використовує фольклорні мотиви та легенди в своїй малій прозі, надаючи їй особливий колорит та аутентичність. Прозаїк використовує символіку та алегорії для розкриття глибоких філософських і моральних тем, вправно поєднує реалізм з магічною символікою, створюючи світ, у якому реальність та надприродні явища переплітаються. У текстах малої прози Євгена Гуцала домінує особлива, авторська ліричність, яка відчутна в описах природи, почуттях героїв та емоційному насиченні тексту.

Особливе місце займають психологічні портрети героїв творів. Євген Гуцало скурпульозно аналізує психологічний світ своїх персонажів. Він розкриває їхні думки, почуття, страхи, бажання та внутрішні конфлікти. Майстерно передає емоції та

почуття героїв, дозволяючи читачам співпереживати з ними. Його тексти насичені емоційним навантаженням. Автор детально розкриває внутрішні конфлікти своїх героїв, показуючи їхні суперечності, сумніви та внутрішню боротьбу. Майстерно вбирає субтекст у текст та дає читачам можливість відгадати справжні мотиви героїв. Його герої розвиваються та змінюються протягом оповідань. «Твори Євгена Гуцала часто містять символи, що надають текстам додатковий підтекст та глибину. Автор ретельно працює над психологічними образами своїх героїв. Вони розкриваються через їхні дії, думки та внутрішній діалог, створюючи живі картини життя» [6, с. 132].

Вагоме місце у творчій манері письменника займає вдало побудований конфлікт, що визначає динаміку твору, розвиток персонажів та зміну ситуацій. Конфлікт створює напругу та інтригу в тексті, робить твір більш цікавими для читача і допомагає розкривати глибинні теми та ідеї. Багато оповідань Гуцала містять внутрішній конфлікт головного героя. В деяких оповіданнях головні герої стикаються з природними стихіями, які створюють загрозу для їхнього життя та благополуччя. У деяких оповіданнях виникають конфлікти між різними персонажами, герої стикаються з конфліктом між сучасністю та спогадами про минуле. «В центрі його новел – людське буття в сьогоденних обставинах. У них немає надзвичайної події, майже відсутня особлива фабульна подія. Письменника більше цікавить емоційне, справжнє життя людини, її внутрішня незалежність» [1, с. 110]. Конфлікт допомагає створити напруження в оповіданнях Євгена Гуцала, робить їх цікавими та захоплюючими для читача, а також дозволяє автору висловити важливі ідеї та філософські концепції.

Основними концептами індивідуально-авторської манери авторського письма зрілого періоду творчості є ліризм оповіді, наскрізні образи, філософічність, вітаїстичні мотиви й образи, психологічність прози: «У прозі Євгена Гуцала 70-х років органічно поєдналася філософія серця з філософією життя, для якої характерне звертання до «нераціональних елементів людської психіки, до волі та інстинктів, інтуїції, емоцій, підсвідомості» [6, с. 131], оскільки досягнути життя можливо лише шляхом «безпосереднього споглядання, переживання» [6, с. 132].

Отже, Євген Гуцало справедливо вважається майстром української малої прози. Письменнику вдалося вибудувати цілу систему образів, які подарували читачам глибокий філософський підтекст, що дозволяє розмірковувати над важливими життєвими питаннями.

Список використаних джерел:

1. Глотова І. Особливості відтворення внутрішньо-психологічних конфліктів у творах Євгена Гуцала // Вісн. Харк. ун-ту імені В. Н. Каразіна. 2006. № 727. С. 110 – 113.
2. Жулинський М. Євген Гуцало: діалог і роздуми / Микола Григорович Жулинський // Рад. літературознавство. – 1987. – № 1. – С. 29 – 38.
3. Літературознавчий словник-довідник / Р.Т. Гром'яка, Ю.І. Коваліва та ін. – К.: ВЦ «Академія», 2006. – 752 с.
4. Літературознавчий словник-довідник. – 2-ге вид., випр., допов. – Київ: Академія, 2007. – 751 с.
5. Навроцька Н. Мала проза Є. Гуцала. Поетика жанру: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.01.01 «Українська література». Київ, 2008. 20 с.
6. Полохова Н. Концептуально-змістові особливості психологізму прози Є. Гуцала 70-х років ХХ ст. / Н. Полохова // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Філологія. Соціальні комунікації». – 2011. – Вип. 26. – С. 131–133.